

Informaatiovaikuttaminen EU:ssa – kestääkö demokratia?

Tuuli Veikkanen

Informaatiovaikuttaminen, eli järjestelmällinen yhteiskunnan toimintakykyyn vaikuttaminen, ei ole ilmiönä uusi. Digitalisaatio ja sosiaalinen media ovat kuitenkin lisänneet vaikuttamisen mitataavaa ja keinovalikoimaa. Tutkimusten mukaan disinformaatio ja misinformaatio leviävät somessa nopeammin kuin oikea tieto, ja valta tiedon julkaisusta on digijäteillä, joilla on taloudellisia intressejä hyväksyä disinformaatio alustoillaan.

Disinformaation levittämisen lisäksi informaatiovaikuttaminen voi olla myös totuuteen perustuvaa. Tällöin yhteiskunnan ulkopuolelta käsin organisoidut maailtuskampanjat mustamaalavat kohteitaan levittämällä esimerkiksi sensitiivisiä yksityiselämän tietoja, pyrkien heikentämään henkilön tai organisaation suosiota ja uskottavuutta.

Informaatiovaikuttaminen voi olla myös esimerkiksi tietyn kansanryhmän mustamaalauksesta ja vihapuheen lietsomisesta, jolloin tavoitteena on luoda yleistä eripuraa ja hajaannusta yhteiskunnassa.

EU torjuu disinformaatiota

Euroopan unionissa digitaalisen informaatiovaikuttamisen uhka demokratialle on tiedostettu jo pitkään. Vieraiden valtojen informaatiovaikuttamisen on arvioitu myötävaikuttaneen Euroopassa esimerkiksi poliittisten äärilaitojen suosion nousuun, roko-tevastaisuuteen ja Brexitiin. EU:ssa liikkuvan disinformaation lähteeksi on usein tunnistettu Venäjä ja Kiina, joiden tarkoituksena on Euroopan sisäinen hajaannus palvelisi.

Disinformaation torjunnalla on EU:n 2020 demokratia-toimintasuunnitelmassa keskeinen rooli. EU rahoittaa disinformaatiotutkimusta ja seuraa informaatiovaikuttamista keräämällä ja analysoimalla dataa.

Unionin vastatoimet informaatiovaikuttamiselle koostuvat myös strategisesta viestinnästä sekä medialukutaidon, vapaan median ja faktantarkistuksen tukemisesta.

Disinformaation suora torjunta onkin haasteellista sen häilyvän luonteen ja sananvapauden suojelun vuoksi. Jos disinformaation poistaminen verkosta annettaisiin yksin algoritmien käsiin, poistuisivat myös esimerkiksi parodiatilit ja satiiri. Siksi EU:ssa pyritään varmistamaan moniäänisen keskustelun säilyminen ja välttämään sensuuria.

Disinformaation suora torjunta onkin haasteellista sen häilyvän luonteen ja sananvapauden suojelun vuoksi. Jos disinformaation poistaminen verkosta annettaisiin yksin algoritmien käsiin, poistuisivat myös esimerkiksi parodiatilit ja satiiri. Siksi EU:ssa pyritään varmistamaan moniäänisen keskustelun säilyminen ja välttämään sensuuria.

Poikkeuksena yleiseen linjaansa EU rajoitti keväällä 2022 venäläisten tiedotusvälineiden Russia Todayn ja Sputnikin toimintaa alueellaan. Päätökseen vaikuttivat Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja medioiden julkaiseman disinformaation järjestelmällinen ja valtiollinen luonne.

Vaikka EU:n reagointia on monessa tapauksessa moitittu hitaaksi, Russia Todayn ja Sputnikin disinformaatiokampanjoihin puututtiin nopeasti Venäjän hyökättyä.

Digipalvelusäädös vahvistaa EU:n vastatoimia

Euroopan unioni on ollut edelläkävijä myös suurten digitaalisten alustojen toiminnan säätelyssä. Huhtikuussa 2022 EU:n hyväksymä digipalvelusäädös eli Digital Services Act (DSA) on suurin ja merkittävin yritys säädellä alan suuryrityksiä.

DSA:n periaatteena on, että laittomat asiat ovat laittomia myös verkossa, ja on alustojen vastuu valvoa niillä tapahtuvaa toimintaa. Säädös sisältää useita uusia rajoitteita ja velvoitteita, joista osa koskee vain suurimpia eli yli 45 miljoonan EU-käyttäjän alustoja. Yritysten tulee mm. poistaa laiton sisältö välittömästi, helpottaa käyttäjien mahdollisuuksia raportoida ongelmista sekä jakaa tietoa datasta ja algoritmeista viranomaisille ja tutkijoille.

Sääntöjen rikkomisesta voidaan määrätä sakko, joka voi olla jopa 10 % yhtiön liikevaihdosta eli miljardeja euroja.

Yhdessä toimimalla EU on vaikutusvaltainen toimija, joka toimii suunnannäyttäjänä muulle maailmalle. Yhtenäinen säätely helpottaa myös suomalaisten yritysten toimintaa eri EU-maissa. Jos eri maat säätäisivät lait tahoillaan, olisi alan yritysten hankalampaa toimia kansainvälisesti. Yritysten tulee mm. poistaa laiton sisältö välittömästi, helpottaa käyttäjien mahdollisuuksia raportoida ongelmista sekä jakaa tietoa datasta ja algoritmeista viranomaisille ja tutkijoille. Sääntöjen rikkomisesta voidaan määrätä sakko, joka voi olla jopa 10 % yhtiön liikevaihdosta eli miljardeja euroja.

Yhdessä toimimalla EU on vaikutusvaltainen toimija, joka toimii suunnannäyttäjänä muulle maailmalle. Yhtenäinen säätely helpottaa myös suomalaisten yritysten toimintaa eri EU-maissa. Jos eri maat säätäisivät lait tahoillaan, olisi alan yritysten hankalampaa toimia kansainvälisesti.

Tuettu
Eurooppa-tiedottamisen
valtioneuvosto